

Силабус на вибіркoву навчальну дисципліну «Доктрина трудового права»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий);

Галузь знань – D Бізнес адміністрування та право;

Спеціальність – D8 «Право»;

Освітньо-професійна програма – «Право»;

Кількість кредитів – 6;

Компонент освітньої програми: вибіркoвий;

Мова викладання: українська.

Викладач: **Менджул Марія Василівна**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу, e-mail: _____

Опис дисципліни

1. Актуальність курсу

Навчальна дисципліна «Доктрина трудового права» є важливою складовою професійної підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «Право», оскільки доктрина трудового права становить теоретичну основу наукового осмислення права людини на працю, трудових правовідносин та їх суб'єктів, інститутів трудового договору, робочого часу і часу відпочинку, оплати праці, охорони праці, юридичної відповідальності, соціального партнерства та трудових спорів.

Сучасний розвиток трудового права України характеризується тривалим процесом кодифікації трудового законодавства, адаптацією національного законодавства до права Європейського Союзу, міжнародних трудових стандартів МОП та Європейської соціальної хартії (переглянутої), зростанням ролі судової практики Верховного Суду, поширенням нетипових форм зайнятості та дистанційної праці, а також цифровою трансформацією трудових відносин.

Особливого значення набуває дослідження проблем правового регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану, забезпечення трудових прав внутрішньо переміщених осіб, припинення трудових відносин у зв'язку з бойовими діями та окупацією, гарантій зайнятості, оплати праці та захисту працівників від незаконного звільнення.

Доктринальне осмислення зазначених проблем має безпосереднє практичне значення для правильного тлумачення та застосування норм трудового законодавства, колективних договорів і угод, вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів, визначення підстав та меж юридичної відповідальності сторін трудового договору, а також для підготовки науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення трудового законодавства.

Вивчення цієї дисципліни дає можливість аспіранту: розуміти сучасні наукові концепції права людини на працю та міжнародні стандарти його забезпечення; знати систему принципів і джерел трудового права України та зарубіжних країн; розуміти доктринальні підходи до трудових правовідносин та правового статусу їх суб'єктів; аналізувати проблеми правового регулювання зайнятості та працевлаштування; здійснювати порівняльно-правовий аналіз інституту трудового договору; розуміти доктринальні проблеми робочого часу,

часу відпочинку, оплати праці та охорони праці; розмежовувати дисциплінарну та матеріальну відповідальність і відмежовувати їх від інших видів юридичної відповідальності; знати порядок вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів; розуміти засади соціального партнерства та колективного трудового права; використовувати правові позиції Верховного Суду та акти МОП для вирішення складних проблем трудового права; формулювати обґрунтовані наукові та практичні висновки щодо вдосконалення трудового законодавства.

2. Мета та основні завдання дисципліни.

Мета навчальної дисципліни – опанування аспірантами системи знань з доктрини трудового права України, акцентування уваги на складних теоретичних та практичних проблемах трудових правовідносин, вироблення на основі конкретно-предметного матеріалу навичок аналітичного мислення, а також формування практичних умінь і навичок правильного тлумачення та застосування норм трудового права у науковій та правозастосовній діяльності.

Завдання:

- поглиблене вивчення наукових концепцій права людини на працю та міжнародних гарантій його забезпечення;
- дослідження поняття, класифікації та значення принципів трудового права;
- аналіз проблем визначення джерел трудового права України та інших країн світу, значення конвенцій і рекомендацій МОП, звичаю та судового прецеденту;
- дослідження наукових концепцій трудових правовідносин, трудової правосуб'єктності та правового статусу працівників, роботодавців і професійних спілок;
- аналіз теоретичних і практичних проблем регулювання зайнятості та працевлаштування;
- порівняльно-правовий аналіз інституту трудового договору, його укладення, зміни та припинення;
- дослідження доктринальних проблем правового регулювання робочого часу та часу відпочинку;
- аналіз наукових концепцій правового регулювання оплати праці;
- дослідження проблем правового забезпечення охорони праці та здоров'я працівників;
- аналіз доктринальних проблем трудової дисципліни, дисциплінарної та матеріальної відповідальності;
- дослідження порядку вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів в Україні та зарубіжних країнах;
- аналіз проблем соціального партнерства, колективних договорів і угод;
- вивчення особливостей організації трудових відносин в умовах воєнного стану та аналіз актуальної практики Верховного Суду у трудових спорах;
- формування навичок самостійного наукового дослідження доктринальних проблем трудового права та підготовки наукових публікацій.

3. Проблематика, яка буде розглянута у процесі вивчення навчальної дисципліни

Наукові концепції про право людини на працю. Право на працю як одне з фундаментальних прав людини: поняття і зміст. Міжнародні стандарти права на працю та значення конвенцій МОП. Державні гарантії трудових прав. Поняття, наукова класифікація та значення принципів трудового права. Джерела трудового права України та інших країн світу. Кодифікація трудового права в зарубіжних країнах. Конвенції та рекомендації МОП. Нормативно-правові акти як основні джерела трудового права. Звичай і судовий прецедент у системі джерел трудового права. Поняття та система правовідносин у доктрині трудового права. Трудова правосуб'єктність. Працівники, роботодавці та професійні спілки як суб'єкти трудового права.

Міжнародні правові акти про зайнятість і захист від безробіття. Поняття та форми зайнятості. Правовий статус безробітного. Працевлаштування та посередництво при наймі. Наукові концепції щодо правової природи трудового договору. Сторони, зміст і види трудового договору: порівняльно-правовий аналіз. Гарантії та обмеження прав особи при укладенні трудового договору. Випробування. Зміна умов і припинення трудового договору. Робочий час: поняття, види, режими, надурочні роботи. Час відпочинку та відпустки. Оплата праці: структура заробітної плати, державне та договірне регулювання, мінімальна заробітна плата. Охорона праці та здоров'я працівників. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Трудова дисципліна у доктрині трудового права. Внутрішній трудовий розпорядок. Дисциплінарний проступок, види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору та її відмінність від цивільно-правової відповідальності. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Трудові спори (конфлікти): поняття та види. Індивідуальні трудові спори та порядок їх вирішення. Поновлення працівника на роботі та оплата вимушеного прогулу. Спеціалізовані трудові суди у зарубіжних країнах.

Соціальне партнерство у доктрині трудового права. Колективне трудове право, його становлення та розвиток. Трудовий колектив. Колективні договори та угоди: поняття, сторони, зміст, порядок укладення і відповідальність за порушення. Колективні трудові спори. Процедури примирення, посередництва та арбітражу. Право на страйк. Особливості організації трудових відносин в умовах воєнного стану та їх вплив на розвиток доктрини трудового права. Значення судової практики для розвитку трудового права та проблеми узгодження доктрини, законодавства і правозастосування.

4. Після опанування курсу аспірант повинен знати і вміти:

- Знати основні поняття, категорії та доктринальні концепції сучасного трудового права;
- Розуміти зміст права людини на працю та міжнародні стандарти його забезпечення;

- Знати систему принципів і джерел трудового права, зокрема значення конвенцій МОП;
- Розуміти доктринальні підходи до трудових правовідносин і правового статусу їх суб'єктів;
- Здійснювати порівняльно-правовий аналіз інституту трудового договору та інших інститутів трудового права;
- Застосовувати доктринальні підходи до вирішення проблем робочого часу, часу відпочинку, оплати праці та охорони праці;
- Визначати підстави, умови та межі дисциплінарної та матеріальної відповідальності сторін трудового договору;
- Знати порядок вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів;
- Розуміти засади соціального партнерства та колективно-договірного регулювання трудових відносин;
- Правильно тлумачити та застосовувати трудове законодавство, колективні договори та угоди;
- Здійснювати пошук, систематизацію та критичний аналіз наукової літератури, законодавства і судової практики з проблем трудового права;
- Аналізувати правові позиції Верховного Суду та оцінювати їх значення для розвитку доктрини трудового права;
- Критично аналізувати трудове законодавство, виявляти прогалини та колізії, розробляти пропозиції щодо його вдосконалення;
- Проводити самостійне наукове дослідження доктринальних проблем трудового права, презентувати та захищати його результати.

5. Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
4. Про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця: Конвенція МОП № 158 від 22 червня 1982 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005#Text
5. Бірюкова А.Г. Трудове право та трудове законодавство: проблеми співвідношення: монографія. Харків: Панов А.М., 2016. 401 с.
6. Венедіктов С.В. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні: монографія. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. 224 с.
7. Костюк В.Л. Правосуб'єктність у трудовому праві: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Видавець Карпенко В.М., 2012. 464 с.
8. Лаврів О.Я. Система принципів трудового права України: монографія. Івано-Франківськ, 2008. 216 с.

9. Рогач О.Я., Менджул М.В. Припинення трудових відносин з ініціативи працівника-внутрішньо переміщеної особи та роботодавця. Публічне право. 2017. № 1. С. 184–190.
10. Трудове право: підручник / за заг. ред. О.М. Ярошенка. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2017. 557 с.
11. Трудове право України: підручник / за заг. ред. М.І. Іншина, В.Л. Костюка. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 593 с.
12. Трудове право в державах Європи: підручник / С.В. Венедіктов, Г.О. Спіцина. Київ: Ніка-Центр, 2017. 183 с.

Завідувач кафедри цивільного права та процесу
д.ю.н., професор

Сібілла БУЛЕЦА